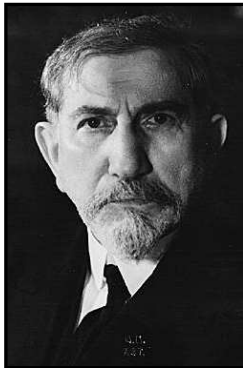

החירות

החירות אינה מצויה בהתחלה, כי אם בסוף. היא אינה טמונה בשורש כי אם בפרחים ובפירות שמניב הטבע האנושי, או ליתר דיוק – שמניבה מידת המוסר האנושית. האדם חופשי במידה שהוא אדם טוב. עליו לשאוף לכך. אנשינו האמינו שניכסו לעצמם הישג הודות להצהרת הזכויות המפורסמת שלהם, כשהציגו אותה בבנייני העיריות, בבתי הספר, במשרדי הממשלה ובכנסיותיהם, כאילו הושגה ללא מאמץ. אך האם הכרזה פומבית הטוענת שכל אדם נולד מיליונר תניח מיליון ממשי בידיו של מישהו?

תאמרו שישנה זכות לחירות? הזכות להיות מיליונר חסרת משמעות באותה המידה.

החירות, העיקרון המטאפיזי, היא דבר אחד; בני אדם חופשיים הם דבר אחר. רצון האזרחים, שהוא סך כל הרצונות האישיים, הוא דבר אחד; הרצון הכללי, שהוא ביטוי האינטרס הציבורי של אומה, גזע או מדינה – הוא דבר אחר, שונה בתכלית.

שארל מוראס (1868-1952)

חירותו של המשוגע קרויה שיגעון, חירותו של הטיפש קרויה טיפשות, זו של הפושע קרויה פשע, וזו של הבוגד קרויה בגידה. וכן הלאה. האמירה הגורסת שהחירויות יגבילו זו את זו מתאימה במידה רבה למדינה ברברית או למשטר אנרכיסטי. פירוש הדבר הוא שהחזקים ידכאו או ינצלו את החלשים כל עוד אלו אינם מוחים נגדם, וכל עוד הקורבנות האפשריים לא מצאו הליך שיאפשר להם לצלוף או לירות בתלייניהם לפי

רצונם. החירות המיושמת כמשטר או כעיקרון סופה להוביל לכאוס, כאוס שמחירו יהיה כמעט תמיד כבד וכואב.

האזרחים שהקדישו מעט מחשבה לעניין אינם מרשים לעצמם להירתע מן הרושם שהמילים יצרו. הם רואים בחירות יכולת, או עוצמה; יכולת ועוצמה שכוון שקול לכוח נתיניהן ומושאייהן. מושג הנצחיות המגוחך שטבעה המאה השמונה עשרה או המאה התשע עשרה מבקש להתייחס לחירות כאל חוק או כאל יעד, בשעה שהחירות איננה אלא אמצעי או חומר.

החירות שוכנת במתי מעט.

אלו שמדברים על חירות אמתית מדברים על סמכות. הסמכות של ראש המשפחה נולדת מחירותו להוריש את נכסיו. החירות העירונית או המחוזית מעניקה לסמכויות השלטון המקומיות יכולות פעולה ממשיות. החירות הדתית מכירה בסמכות החוקים הרוחניים ובהיררכיה הפנימית של הדת. החירות המקצועית והארגונית מקדשת את סמכות תחומי המחקר ואת החוקים הפנימיים של כל ארגון או תאגיד מקצועי.

אלו הן העובדות הנראות במציאות.

אך אם, בכל זאת, במקום להפעיל את המחשבה נבחר לשוב להרהורי לבנו, נבחין שטבע החירות החיובית – זו שאיננה תוצר של מכשול שיש להתגבר עליו, זו החיה ופועלת מתוך נביעה עמוקה – החירות הזו היא כוח, היא מסגלות.

מבחינה חברתית החירות פועלת בתוך החברה. כליה אינם השיש, שבו תלויה יכולת הפסל, ואף לא המכונה, שבה טמונה יכולת המכונאי – אלא אותם אנשים שבוחרים להיות חלק מהפוליטיקה, יחד אתנו, לקחת חלק פעיל בחיי החברה.

מהי אם כן החירות? יכולת.

אדם שאין לו שום יכולת איננו אדם חופשי. אדם שיש לו יכולת ממוצעת, הינו אדם חופשי במידה ממוצעת. אדם שיש לו יכולת אינסופית, יהיה בעל חופש אינסופי. העושר הוא צורה אחת של יכולת. צורה אחרת היא ההשפעה, זהו כוח פיזי, כוח אינטלקטואלי ומוסרי. על מי היכולות השונות הללו פועלות? על האדם. ולמי היכולות הללו שייכות? לאדם. וכאשר החירות האנושית מגיעה לנקודה הגבוהה ביותר, לפסגה, ופוגשת במושאים אנושיים שעליהם היא יכולה לפעול ולהכיל את עצמה, כיצד הדבר נקרא? סמכות. הסמכות, אם כך, היא החירות בצורתה המושלמת ביותר.

מושג הסמכות איננו סותר את מושג החירות, רחוק מכך – הוא ממשיך ומשלים אותו. חירותו של אב המשפחה היא סמכות. חירות הוידוי הדתי היא סמכות. אלו הן הסמכויות הנקבעות בידי חירויות התאגיד, העיר או המחוז.

כאשר מבקשים מהמדינה לכבד יוזמות פרטיות במסגרת הסדר הכלכלי, אנו מבקשים, למעשה, שהיא תכבד את מה שלה-פליי¹ כינה כה יפה: "סמכויות החברה". כלל החירויות הממשיות, המוגדרות והמעשיות, הן סמכויות. חירות המנוגדת לסמכות היא חירות שאיננה פועלת על אחרים ושאינן לה רצון להפעיל אחרים. החירות הניטראלית הזו איננה מתיישבת עם הטבע ואף לא עם סדרי החיים.

מתוך: *Mes idées politiques*, 1937.

(מצרפתית: רותם עטר)

¹ Pierre Guillaume Frédéric Le Play (1806-1882), מהגרס וכלכלן צרפתי.